

ՊԱՏԿԵՐ

ՀԱՆԴԵՍ ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 11

15 Մարտի 1896

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱՐԱՆ

ՃԻՎԷԼԷԿԵԱՆ

Պարսկ լեզուի թիւ 20

1896

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

- 1 Ստրկրիբայր Հոսոյ.
- 2 Ի մատենադրութանց նախնեաց.
- 3 Հնախօսական.
- 4 Մանր տեղեկութեանք.
- 5 ՂԱՐԲ Ս. ՄՈՆԻԲՈՅԻ — ՅՈՎՀ. Վ. ԱԲԷԿԷՆ.

Պ Ա Տ Կ Ե Ր

Հ Ա Ն Դ Է Ս Կ Ի Ս Ա Մ Ս Ե Ա Յ

Եօթներորդ Տարի

թիւ 44

15 Սեպտեմբեր 1896

Բ

Ստորերկրեացի Հռոմեաց

(Շարունակութիւն անցեալ թուէն եւ վերջ)

Դեռնադամբանաց նկարներն հալածանքն ուղղակի չեն պատկերեր. սակայն անգամ մը՝ Կալիստեան գերեզմանին ձեղնուան տակ՝ Դ զարու գործ՝ վկայ մը դատաւորին առջեւ կեցած կը պատասխանէ. զիւսն դափնի պսակ ունի, պատուանդանի վրայ կանգուն, մօտն ամբաստանող մը, չորրորդ անձ մ'ալ կայ՝ որ անշուշտ հեթանոս քրմապետն է, թիկունքն դարձուցած: Վկային դէմքն աղղկցիկ է. աներկիւղ կը պատասխանէ. Դ. զարուն մէջ միտքն սկսան մտրտիրոսաց տանջանքն նկարել. տաճարաց մէջ աւելի գործածական էին այդ նկարը քան 'ի ստորերկրեայո. ուրանօր Ս. Հիպպոլիտեայ Դամբարանին մէջ՝ նորին լինքեան կատաղի ձիւրէ պատառոտելն պատկերացած տեսած է Պրուտնիկոս: Անշուշտ Գոթաց աւարտութեանց կողպուտ եղած է այս ալ, եւ Չ. զարուն նորոգութիւնը 'ի ըսպառ ծածկած են զայդ:

Դեռնադամբանաց նկարը Յիսուսի Փրկչին բուն պատկերն չեն ներկայացուներ. այլ մերթ քարի հովտի այլաձեւութեամբ, մերթ պտաճանայ մը երեւութիւ, որ առ Սամարացիին կը խօսի,

կամ հացն կը բաղմատաւորէ, անդամալոյծն կը բժշկէ, ՚ի ծնէ կուրին կամ տեւաւորն կնոջ եւ կամ Ղաղարու գերեզմանին մօտ, Լուկինեայ եւ Պրեատեքստեայ Դամբարանաց մէջ գտնուած Փրկչին մկրտութեան եւ փշովք պատկման պատկերներն յիշատակեցինք ՚ի վերոյ:

Դ. դարուն ամենէն վերջն Ս. Սեւաստիանու Դամբարանին մէջ նոր նիւթ մը կը պատկերանայ. Յիսուս մանուկ մարդն մէջ, մօտն եզ մը եւ էջ՝ Նոյն դարու կրկին Դամբարանք՝ Կալիստեայ եւ Դոմիտիլեայ Ստորերկրեայց մէջ՝ Քրիստոսի կիսապատկերն ցոյց կուտան. բայց խաչելութեան պատկեր դեռ եւս չկայ:

Հին ժամանակ ինչն խորհրդական պատկերներով կը ներկայացուէր: Ամենէն նշանաւորն է Կալիստեան Դամբարանաց մէջ՝ Բ. դարու վերջն կամ Գ. ի սկիզբն նկարուած Եւաթանին, որոյ զիւրն մը կը պլլուի: Գ. դարուն ինչն՝ զալարազարդ ծառ մ'է, ճիւղաւոր թեւերով Կալիստեան գերեզմանաց մէջ: Է. դարուն խոնարհելու է Ս. Վաղենտինեայ Ստորերկրեայց մէջ զՓրկչին ՚ի ինչի նկատելու համար պարզաբար:

Ս. Գրոց յիշատակաց որմանկարներէն յայտնապէս կը հետեւցունեմք՝ զի Ժ. Գ. դարուն բողոքականաց Աստուածաշունչ գրքէն իբր անկանոնական մերժած գրութիւնք՝ Քրիստոնէական նախկին դարերէն ՚ի վեր ՚ի հաւատացելոց իբր կանոնականք ընդունուած էին: Այսպէս է Շուշանայ պատմութիւնն. Բարելունի երեք մանկունքն եւ օրհնութիւնն, Դանիելի Ժ. Գ. զլուխն, Տուրքիթայ պատմութիւնն, եւն. որք Ստորերկրեայց մէջ կը գտնուին նկարուած: Ընդհակառակն աւետարանական յիշատակաց նկարներուն բաղմութեան մէջ եւ ոչ մին անվաւերական Աւետարանաց յուշն ունի: Միայն երկու որմանկարք է. դարուն (642-648) Ս. Վաղենտիանու Ստորերկրեայց մէջ, Յակովբայ նախաւետարանէն պատկեր մը կը ներկայացունեն. Սաղոմէ մանկաբարձ դայեկաւ. սակայն եւ ոչ մին հնութեան զրոշմն կը կրէ, եւ ոչ մին Գիտնադամբանաց նկար կը համարուի: Եթէ գէթ անցողակի յիշատակեմք քանի մը եզական նկարներն զուցէ թէ հնոյ Քրիստոնէութեան յիշատակարանաց եւ պատուական գրիչներուն պարտական մնամք: Այսպէս է Պրիսկիլայ Դամբարանին մէջ խաւարած պատկերն, զոր կուսանաց քօղարկութիւնն կը կարծեն, Գ. դարու գործ: Նոյնպէս Ս. Հերմսի գերեզմանին մէջ նոյն դարուն վերջերուն գործ՝ կը անսնուի ձեռնագրութիւն մը: Տոմիտիլեայ ստորերկրեայց մէջ Դ. դարու գործ՝

աղբաշխարողաց վրայ ձեռնադրութիւն կը կարծուի։ Նոյն դերեզմանաց մէջ Դ դարու սկզբան նկար մը, կին մը յոտին եւ տաշտ մը տալիւն, առիւծու երեք ճիւղանաց վրայ կեցած։ Եւ կեղեցին է արդեօք։ Շատ մը նկարներ կան ննջեցելոց պատկեր, պեղչաց՝ բազում ուրեք։ Կալիստեան որմանկարուց մէջ է՝ Դ դարու աղքատ ընդամիտ մը կծկած։ Դոմիտիլեայց ձեղ-ուանց միոյն վրայ է կէս քղամիդ ձգած մարդու մը պատկերն, եւ այլն։

Իսկ սովորական նկարուց մէջ նշանաւորք են, Ս. Յանուարի Դամբարանաց Բ դարու պատկերն, Ս. Պրիսկիլլայ դերեզմանին մէջ։ յորում աղայք վարդ կը քաղեն։ մշակք ցորեն կը հնձեն, այգեգործք կը կթեն, պատանիք ձիթապտուղ հաւաքեն։ Դոմիտիլեայ գերեզմանաց մէջ խցիկ մը՝ Դ դարուն՝ բարի Հովուին քովն կը պատկերէ զՋմեռն, գեղջուկ մը հրոյ քով։ զԱշուն, երիտասարդ մը ողկոյզ ի ձեռին եւ առատութեան եղջիւրն։ զԱմառն, մշակ մը մանգաղիւ ի հունձն։ զԴարուն, մերկ պատանեակ մը վարդաքաղ։ այսօր դրեթէ եղծած է այս նկար։

Ոստրեան գերեզմանաց մէջ՝ Ե դարու մարդ մը տակաւնէր կը փոխադրէ։ Նախնական դամբանաց մէջ կենդանեաց եւ տնտարանաց նկարներ կան. մաքուր եւ աճապարանօք գծուած։ Այսպէս Ամպլիատոսի չիրմին մէջ՝ ՚ի Դոմիտիլեայս՝ զոր առհասարակ Ս. Ներէի սենեակ կը կոչեն. այսպէս եւ այլուր։ Շատ եւս պարզաբար հեթանոսական պատկերներ են, զորս աշխոյժ միտքն այլակերպելով քրիստոնէական նշանակ մը կուտայր։ Գիտեմք թէ նոյն իսկ հեթանոսք ինչ մեկնութիւն կուտային յունական Բսիքէ ստատուածուհւոյն. նոյն պատկերն երկայն ըզգեսաներով պատռնեաց հետ միասին ընկերակցած ծաղկաքաղ կը տեսնենք Դոմիտիլեայ նախադաւթին մէջ։ Որիէոս ՚ի ձայն քնարի վայրի դադանքն կ'ամոքէ. յօրինակ Քրիստոսի թարգմանեցելով. Բ դարու զործ Դոմիտիլեան Ստորերկրեայց մէջ, Նոյն Դ դարու Կալիստեան սենեկաց միոյն մէջ։ Ստորերկրեայց նըկարք ամենն ալ կրօնական զաղափար չեն պարունակեր։ ու մանք ՚ի վարդ եւ եթ կը տեսնուին։ Բաց ՚ի նկարուց քանդակագործութիւնն ալ Գետնադամբանաց մէջ նշանաւոր է։

Դամբանք՝ Դոմիտիլեայ գերեզմանաց նախադաւթին մէջ, Պրիսկիլլայ դամբարանաց Ակիլիոս Դլաքրիոսի սենեկին մօտ, Պրեանքստեայց Ս. Յանուարիոսի չիրմին մէջ Բ դարու ճարտարագործ, եւ նոյն իսկ Կալիստեայց մէջ խորաքանդակ նկարնե-րով զարդարուած են։

Ամենէն հին դամբանք քրիստոնէութեան նշան չունին . ալէձեւ գծերով զարդարուած են : Շատ անգամ կը տեսնեմք զլուխ մը խոր քանդակուած , ձկնորսութեան , մշակութեան , որսի եւ խաղուց նշաններ : Հազիւ ուրեք զիցաբանական կերպարանք այլաբանօրէն իրր քրիստոնէական նշան կը գտնեմք : Դամբանի մը վրայ Ապոլոն քնարերգուի փորուած է . ուրիշ անգ մը Հերոսն , եւնի Քրիստոնէական արձանք ընդհանրապէս ծածկուած են . կամ զեանի տակ , կամ պատին մէջ , կամ նոյն իսկ թռած , կրով ծեփած , կոտրած , եղծուած :

Տարակոյս չկայ թէ քանդակագործն պատկերահանի եւ նրկարչի չափ սպառնութիւն չունենալով՝ քան զայն յետամնաց է : Վասն զի միոյն ստորերկրեայց մէջ սպանալուած անձայն անչլուկ գործն՝ միւսոյն կռել կոփելու թնդմանց հետ չէր կրնար համեմատուիլ . ուստի սա ընդհանրապէս զուրք քաղաքին մէջ իր կրպակն ունէր ու աշխատանոցն . մինչ նա խաղաղ լըռութեամբ Դամբարանաց ծոցին մէջ : Այս պատճառաւ հնադոյն դարուց մէջ քրիստոնէական քանդակք սակաւթիւ են . հեթանոսական ձեռաց գործք ընդհանրապէս . յորս հաւատացեալն չէզոք նկար մ'ընտրելով՝ հաւատոց սրբութիւնն անարատ պահելու հետամուտ էր : Սակայն Գ. դարուն մէջ քրիստոնեայ քանդակագործք կ'երեւին . յորոց մին Յւարոպ՝ առիւծու գլուխներ , եւ այլ ոք զլիւն , եւնի , կը կոփեն դամբանաքարի վրայ : Եւարոպ թէպէտ եւ եկեղեցւոյ անգամ՝ սակայն զեւ եւս ակնյայտնի հաւատոց նշան մը չգրոշմէր : Առաջին դամբանաքարն յորում քրիստոնէական նշաններ կ'երեւին՝ Լիվիա Բրիմիդիւայինն կը կարծուի . Բ. դարու գործ . Լուվրի թանգարանին զարդն : Կեդրոնին վրայ Քաջ Հովիւն խարսխի եւ ձկան մը մէջ կեցած գծուած է . ոչ քանդակ , Հնար է թէ Դամբանաքարին 'ի Ստրերկրեայս փոխադրուելէն վերջ գծուած ըլլայ այդ պատկեր :

Գ. դարու վերջն կամ Դ. ի սկիզբն Դամբանաքարն կ'ըսկսի բազմաճառ Ստորերկրեայց մէջ : Քրիստոնէական նիւթք՝ ինչպէս է Հովիւն Քաջ , աղօթարար արք եւ կանայք , նոյ 'ի տապանի , Դանիէլ առիւծուց դրոյն մէջ , Յիսուս ջուրն 'ի զինի փոխելով , կամ Դավարու յարութիւն տալով , եւնի . կը բազմաճանա նկարչաց փրձինն քանդակագործի զրջին տեղի տալով , արուեստն բարձրացու : Խորաքանդակք ընդհանրապէս Դամբանաքարին զլիսւոր երեսին վրայ են . միակարգ կամ երկարի , կրկին յարկաց միջավայրն ընդհանուր ստորութեամբ հիմնական նիւթ մը՝ կամ հանգուցելոյն պատկերն կը կրէ :

Դ. ՀՈՌՈՎՄԵՆԱԿԱՆ ՍՖՈՐԵՐԿՐԵՍՆԵՑ ԹԻՒՆ

Ա. Ապալիական նամբուն վրայ

1. Սրբունդն Բալբինեայ Դամբարանն. Դ դարու:

2. Ս. Կալլիստեայ Դամբարանն . յորում են Լուկինեայ Գեոնադամբանն Բ դարու. Սրբունդն Կեկիլեայ եւ Քահանայապետացն եւ այլ խցիկք, Բ եւ Դ դարու. Ս. Եւսեբեայ, Կալսկերեայ եւ Պարտենիու. Դ դարու կիսուն . Սբճ. Սոսիլեայ չորս դամբարանք, Դ դարու վերջ . Լիբերեան գերեզմանք Դ դարու. Հիպպոլիտեան աւազուտք Դ դարու երկրորդ կիսուն . եւ այլ բազմաթիւ ստորերկրեայ սրահք Դ դարու վերջի եւ Դ ի սկզբան:

3. Պրեքստեան Դամբարանք. Ս. Կալլիստեանի հանգեպ. Բ դարու. Կը պարունակէ Ս. Կուրրիստի վկայի (առ Ագրիտնոսիւ) Ս. Յանուարիոսի որդւոյ Սրբ. Փելիկիդայ վկայի , (առ Մարկ. Աւրելիանոսիւ) Ս. Ուրբանոսի եպսկ. վկայի , (Մարկ. Աւրելիանոսիւ) Սրբոց Փելիկիստիմոսի եւ Ագապիտեայ սարկաւաղաց Ս. Բոնոտոսի հայրապետի վկայի (առ Վաղերիանու) :

4. Դամբարանք առ Ստորերկրեօք կոչուածն՝ Կալլիստեանին կից . յորս են ընդգեանեայ սենեակն ուր ժամանակ մի հանգուցան Ս. Պետրոսի եւ Պաւղոսի Առաքելոց նշխարք, Դամբարանայ սենեակք՝ ուր թաղեցան վկայքն Սեբաստիանոս , Կուրիանոս եպս. Եւտիքիոս Դարձեալ չիրիմ մը նահատակի պատկերաւ :

Բ. Արդէատեան նամբուն վրայ

5. Ս. Դովիտիլեայ Դամբարանք. Ա. դարու. որոց սնունն կուտան նաեւ Սրբոցն Ներէի եւ Աքիլէի. յորս կան Փլաբեանց քրիստոնէից գեանաւորք. կէս ընդգեանեայ տաճարն. Սրբոցն Ներէի եւ Աքիլէի եւ Պետրոնիլեայ դամբանք. եւ այլ սենեակք Դ դարու :

6. Բասիլեան կամ Ս. Մարկոսի եւ Մարկելիանու դամբարանք. Դ դարու :

7. Ս. Դամասոսի դամբարանք. Դ դարու :

Գ. Ոստեան նամբուն վրայ

8. Լուկինեայ կամ Կոմնոդիլեայ դամբարանք. ուր այսօր

Ս. Պաւղոսի տաճարն կանգուն է, ըստ որմն քաղաքին. Դամբան Առաքելոյն. Փելիքսի, Աղուկատոսի, Արժանունչույ եւ Նմարիտայ վկայից գերեզմանատունք:

9. Ս. Տիմոթէի դամբարանք:

10. Արմ. Թեկդէայ դամբարանք եւ տաճարք. զիս անձանօթ:

11. Ս. Զենոնի դամբարանք եւ տաճար. Սալվիական Զուրց ժող. ասոր մէջն Ս. Պաւղոսի կառաւինատեղին:

Դ. Պարտոյի նամբուն վրայ

12. Պոնտեան դամբարանք. Գ զարու. Արքայ Արչանի եւ Սեննենի, Պայծառի, Պիկմէնեայ, Անաուտասի, Պալլոնի, Վինկենտեայ, Միլեայ գերեզմանք. ընդգետնեայ Մկրտարան Զ կամ է զարու:

13. Ս. Երանկի դամբարանք:

14. Ս. Գեներոգեայ դամբարանք. Արվալեան հուրրական անտառաց տակ: Ե զարու. Սիմպլիկիոսի եւ Փաւստինեայ եւ իրենց քիս Երանունչույ դամբանք: Դամասեան փոքրիկ տաճար:

Ե. Աւրիկեան նամբուն վրայ

15. Ս. Պանկրատիոսի դամբարանք. Գ զարու:

16. Լուկինեայ դամբարանք կամ Ս. Պրոկեստոսի եւ Մարտինեանի. Ա զար:

17. Կալեպոդեայ դամբարանք. ուր Կալլիստոս հայրապետ թողեցաւ. այսօր աւերակ:

18. Ս. Փելիքսի դամբարանք:

Զ. Կուռնիկեան նամբուն վրայ

19. Վատիկանեան դամբարանք. Ա զար. Ս. Պետրոսի եւ առաջին քահանայապետից դամբանք. այժմ մեծ տաճարին կառուցմամբն քանդուած. Լիվիդեայ Բրիժիդիվայի դամբանն. զոր քիչ առաջ յիշեցինք:

Է. Փլամինեան ուղւոյն վրայ

20. Ս. Վաղենտինեայ դամբարանք. վկային գերեզմանատեղեաւ:

Ը. Հնոյ Սալարեան ուղւոյն վրայ

21. Եօրն Աղաւնեայ դամբարան. հոս էր Լիւերալիս տ-
նուն հիւպատոսի եւ անձանօթ վկայի յիշատակարանն:

22. Ս. Հերմեսի դամբարան. Բ գարու. Ս. Պրոտոսի եւ
Յակինթոսի մահաօննակք. Սրբոյն Հերմիայ, Բասիլայ, Կրիս-
պոսի, Հերկուլիանոսի, Մաքսիմիլիանու, Լէոդաշտոսի դամ-
բանք. ընդգետնեայ տաճար:

Թ. Նորոյ Սալարեան ուղւոյն վրայ

23. Ս. Պամփիլեայ դամբարան. այսօր անմատչելի:

24. Մարսիմոսի եւ Ս. Երանուքեան դամբարանք. Մարկ-
Աւրելիոսի ձեռայ հաճատակներն տատ հանգեան:

25. Թրատունի դամբարան, Գերեզման հանգստի վկայիցն
Սատուռնինոսի, Սիւսինիոսի, Քրիստինիայ, Դարեայ եւ Խոթա-
նատունուլեց անանուն մարտիրոսաց:

26. Յորդանեան դամբարան. Ս. Փելիսիսիայ երեք զա-
ւակաց գերեզմանն. անմատչելի այսօր:

27. Աբն. Հիլարեայ կամ Եօրն կոսից դամբարան. ցարդ
անձանօթ ներքինն:

28. Պրիսկիլլայ դամբարան. Ա գարու. վերին յարկն տ-
ւաղւտի հետ կից է. ամենահին արձանաղբիք, սքանչելի նը-
կարք ունի. երկրորդ յարկն Դ դարուն սկիզբն փորուած է:
Աբն. Փելիսիդեայ երկու այլ զաւակաց դամբանքն եւ Մարկե-
լինոսի եւ Մարկեղոսի Քաճանայտպետաց գերեզմանքն կը պա-
րունակէր: Արտաքին տաճարին մէջ թաղուած են Սեղբեստրոս,
Լիբերոս, Սիւրիկոս (Սարգիս), Կելեստինոս, եւ Վիգիլոս Հայ-
րապետքն:

29. Նովիէեան դամբարան. վերնայն կից:

Ժ. Նովենտեան ուղւոյն վրայ

30. Ս. Նիկոմիդեայ դամբարանք. Բ կամ Դ դարու դործ:

31. Ս. Ագնեսի դամբարան. Ա, Բ եւ Դ դարուց. ընդգետ-
նեայ տաճար. Դ դարու:

32. Աղբեր Ս. Պետրոսի դամբարան, փխրաքարի մէջ փոր-
ուած կէս տաճար. դաս տաճարի. հնադոյն արձանաղբիք. հան-
գըստաբան մարտիրոսաց:

33. Ս. Աղեքսանդրի դամբարան. Ս. Աղեքսանդրի եւ այլ վկայից հանդիսանոց. տաճար ընդգետնեայ. շատ մը անաղարտ դամբարաններ:

ԺԱ. Տիբուրտեան ուղւոյն վրայ

34. Ս. Հիպոլոյիտեայ դամբարան. Դամբան սրբոյն, կէս տաճար, ամպլոն, սեղանի վայր: Զ դարուն նորոգութիւն. վրկային պատկերն անգիւտ. կէս ընդգետնեայ տաճար, բազմաթիւ վկայից հանդիստարան:

35. Կիրակեան դամբարան. Դ դարու. զրեթէ այժմեան Սրբազան դաշտի (Գերեզմանատեղի) կառուցմամբ Դ սպառ եղծուած: Շատ վկայից հանդիստարան. կէս ընդգետնեայ տաճար Կոնստանդիանու նուէրն Ս. Լաւրենտեայ վկայի զերեզմանին վրայ:

ԺԲ. Լաբիկեան ուղւոյն վրայ

36. Ս. Կաստուլոսի դամբարան. Դ դար. Կաստուլոսի եւ Ստրատոնիկոսի վկայից հանդիստ: Շատ խորին:

37. Ս. Պետրոսի եւ Մարկելիեայ դամբարան. Հռոմայ ստորերկրեայ ամենէն ընդարձակներէն մին. Դ դար: Սրբոց յիշելոց եւ այլ բազմաթիւ վկայից տապան:

38. Չորից պսակաւորաց դամբարան. Դ դար. Կոնստանդիանու մօր Ս. Հեղինեայ հանդիստեան տապանին մօտ ընդարձակ սրահներ:

ԺԳ. Լատինեան համբուն վրայ

39. Ս. Գորդիանու եւ Եպիմակեայ դամբարան. նոյն սրբոց եւ Ս. Սուրիայ եւ այլ նահատակաց հանդիստարան: Անմատչելի այսօր:

40. Ս. Տերտուղիոսի կամ Տերտուղիանու դամբարան. անծանօթ:

41. Մբն. Եւգինեայ դամբարան. իւր մօր Կլաւդիայ տապան:

Այսչափ բաւական կարծելով՝ ըսեմք որ ցարդ յիշատակածնիս միայն Հռովմայ շուրջն երեք մղոն տարածութեան վրայ եղողներն են. իսկ մանր մունր գետնափորքն եւ հրէական կամ հերետիկոսաց Ստորերկրեայքն զանց ըրինք:

Ի ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՆԱԽՆԵԱՑ

Հոկտեմբեր ԻԲ

ՎԱՐՔ ԵՐԱՆԵԼԻՈՅՆ ԱՐԵՐԿԻՈՍԻ

ՅԵՐԱԳՈՒՍՈՑ ՔԱՂԱՔԻՆ

Ի ժամանակս Մարկոսի եւ Անտոնինայ եւ Ղուկիայ բարեպաշտ թագաւորացն, երանելին Աբերկիոս տեսեալ զբազում ամբոխս մօլեալս 'ի զոհս կռօցն՝ տնկեալ առաջի Աստուծոյ աւգօթէր զսոն նոցա զի զարձցին . եւ երեւեցաւ նմա Տէրն եւ ասէ, երթիջիր եւ խորտակեալ գիւղսն հեթանոսաց . եւ սուրբն մահալ 'ի տաճար կռօցն՝ խորտակեաց զամենայն բաղինս : Եւ խոտմեցաւ քաղաքն Յերաղովիս եւ զիմեցին առհասարակ 'ի վերայ Սրբոյն Աբերկիոսի զի սպանցեն զնա . եւ յանկարծակի ելեալ 'ի ժողովրդենէն երկս զիւահարս՝ ազադակէին թէ սուրբդ Աստուծոյ մի՛ տանջեր զմեզ . եւ նա սաստեաց զիւացն եւ եհան զնոսա . եւ տեսեալ ժողովուրդն առհասարակ ազադակեցին՝ մեծ է Աստուածն քրիստոնէից եւ չիք այլ ոք բայց 'ի նրմանէ, զոր քարոզէ Սուրբն Աբերկիոս : Եւ հաւատացին յայնմ աւուր ժողովուրդք բազումք, եւ ուսուցանէր զնոսա խաղաղութեամբ կալ ընդ միմեանս եւ ամենայն առաքինութեամբ . եւ մկրտեաց 'ի նմին աւուր հոգիս չ. (500) : Եւ ել համբաւ գնրմանէ ընդ ամենայն կողմանս եւ գային առ նա , եւ խրատէր զամենեւեմն քաջցրութեամբ եւ ուսուցանէր զբանն Աստուծոյ եւ բժշկէր զամենայն հիւանդս : Եւ մօր թաղաւորին Քաննիասնոսի աչքն խուարեցաւ, եւ Նայիսկոպոսն ձեռս իւր 'ի վերայ եւ լուսաւորեաց . եւ այլ բազում բժշկութիւնս կատարեաց . եւ ելեալ անտի զնաց յայլ զիւզ . եւ յայնմ տեղւոջ կողալ զծռնկս մերի 'ի զեռնի եւ աղօթեաց . եւ եզեւ որսա, եւ 'ի տեղի ծընկանց ընտաց ջուր ջերմ, եւ արար ովոս եւ ժողովին անդ ջերմացեալ ջուրքն . եւ որք 'ի հիւանդացն անդ լուսնային՝ ողջանային : Եւ յաւուր միոջ կերպարանեալ ստատանայի 'ի կերպարանս կնոջ, եւ որպէս թէ աղօթից արժանաւորեցիր՝ եկաց առաջի . եւ զարձաւ Աբերկիոս 'ի կինն, եւ նա որպէս որոգայի՝ անկեալ 'ի քարի վրաւորեաց զտան . եւ ծիծաղելով զիւն տաչր, որպէս զայլ աղքատս զիւս մի՛ համարիր զիս՝ զորս հալածեա

ցեր, զի հարիւրապետ եմ զիւաց եւ այժմ զփորձ իմ առեր . եւ երթեալ եմուս յերիտաւորոց մի, եւ Սրբոյն սաստեալ զիււին՝ եհան յերիտաւորդէն . եւ ասէ զեւն՝ վազվազուկի տանիմ՝ զքեզ 'ի Հոռոմ . եւ երթեալ զեւն 'ի Հոռոմ՝ եմուս 'ի Ղուկիլիա զուստրն թաղաւորին Անտոնինոսի, որ էր խօսեցեալ առն . եւ ազաւակէր 'ի բերան Ղուկիլեայ՝ եթէ ոչ եկեացէ ասա ծառայն Արեւիկոս, ոչ ելանեմ աստիւ . եւ առժամայն առաքեաց թաղաւորն, եւ վազվազակի տարան 'ի Հոռոմ . եւ Սուրբն Արեւիկոս զեկեալան 'ի Հոռոմայ յառաջեցոյց եւ ասէ՝ զուք գնացէք , ես հասանեմ ձեզ . եւ առեալ տիկ մի արկ 'ի նա զինի՝ քացախ եւ ձէթ խառնեալ ընդ միմեանս, եւ եդ 'ի վերայ իշոյ եւ եյ քաղաքէն . եւ անցեալ յառաջ՝ ետես այր մի որոյ անուն էր Տրիփիմոն, առեալ զնա ընդ իւր մինչեւ 'ի Հոռոմ . եւ 'ի ճանապարհին յորժամ կամէր ուտել հաց՝ հրամայէր Տրիփիմոնայ բանալ զբերան տկին, թէ զինի թէ քացախ թէ ձէթ՝ զորն եւ կամէր յստակ ելանէր . եւ երբ Տրիփիմոն առանց հրամանաց հանէր՝ խառն ելանէր ամէնն . եւ յառաջեաց Արեւիկոս 'ի զուսն քաղաքին Հոռոմայ մինչեւ եհաս մագիստրոսն եւ զոյգ մտին առ թաղաւորն եւ ընկալան զնա մեծաւ ուրախութեամբ . եւ մասոյց թաղաւորն զզուստրն խրատեալ 'ի զիւէն , եւ զեւն անգոմնէր 'ի բերանոյ աղջկան զԱրեւիկոս . եւ նա ազօթեալ՝ սաստեաց զիււին եւ եհան, եւ զզուստր թաղաւորին բժշկեաց : եւ կայր մերձ յապարանս թաղաւորին բազին մի մարմարին եւ խնդրեաց զայն 'ի թաղաւորէն . եւ հրամայեաց զիււին բառնալ զնա եւ տանել ընդ իւր . եւ ասէ, փոխարէն զի զու բերիր զիս այսր եւ ես տանիմ զքեզ անդ : եւ բազում պարգևս առեալ մատուցին Արեւիկոսի եւ ոչ էառ . այլ փոխանակ դանձուցն՝ ասաց, չինեղ բաղանիս 'ի վերայ ջերմ ջրոյն զոր 'ի տեղի ծընկանցն բխեալ . եւ հրամայեաց թաղաւորն եւ չինեցին զեղեցիկ եւ վայելուչ, եւ պատուիրեաց հատուցումն տալ 'ի քաղաքէն բազանեայն՝ ամի ամի վ. (3,000) մօթ ցորենոյ 'ի բաշխումն աղքատաց : եւ զարձաւ երանելին 'ի Հոռոմայ, եւ առեալ հրաման յԱստուծոյ երթեալ յԱնտիօք տաւրաց եւ յԱպամիս եւ յամենայն կողմանս յայնոսիկ, քարոզէր եւ հաստատէր 'ի հաւատս ճշմարիտս . եւ եղև 'ի ժամանակս կալոյն եւ երթայր երանելին 'ի Յերազոլիս, եւ հոսէին զկալքն եւ քօզն երթայր յերեսս երանելւոյն, եւ ասէ, սակաւ մի համբերեցէք մինչեւ անցից, եւ նոքա ոչ լուցին, եւ կտրեցաւ հովիւ . եւ յետոյ յայտ-

նկայ Տէր զլսիւծանն երանելոյն , եւ նա փորել եւտ առաւան
խւր եւ կանդնեայ 'ի նմա զրադին եւ զրեայ 'ի նմա զպատ-
հառն , եւ ժողովեայ զամենայն ուխտս եկեղեցեացն եւ զժո-
ղովուրդն եւ յանձն արարեալ զնոսա 'ի ձեռս Աստուծոյ , եւ
կոչեալ զաւագերէցն իւր՝ որոյ եւ անունն նորա Աբերկոս էր՝
եզ 'ի տեղի իւր հպիսկոպոս , եւ տարածեալ զձեռս իւր 'ի յեր-
կինս եւ աղօթեայ , եւ յատկն ամէն՝ աւանդեայ զհոգին իւր առ
Աստուած 'ի հոկանմբերի ԻՅ . եւ սաղմոսիւք եւ օրհնութեամբ
եղին զնա 'ի տապանն , զոր պատրաստեայ , եւ է բարեխօս
փանն մեր :

Օրինակեայ 'ի մեռագիր Յայամաւորաց

Յ. Վ. ՄԻՍՔՃԵԱՆ

ՀՆԱԽՕՍԱԿԱՆ

ՀՆԻԻՆ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Արեւիկան ազգին զլսաւոր բնակարաններէն մին Հնդկաու-
տան՝ քաղաքականութեան ու զգայուն կրթութեան երկիր է .
բնութեան հոյակերտ պատկերներն շատ հին տառնէ ազգելով
բնակչաց սրտին ու մտքին վրայ բանաստեղծական բեղմնաւոր
թափէ ու հրապոյր պարզեւած են : Բնաբերգակն՝ ճշմարիտն ու
գեղեցիկն զգալով ու չնչելով՝ հոգեկանութիւնն հիմն զնելով իր
խորհրդոց , սաւառնած է , եթերային կամարին ալուցներու մէջ .
միշտ պայծառ , միշտ փառաւոր : Որով Հնդկաստանի յաջորդ
շաւակներն փխրոփաշութիւնն՝ կրօնքն ու բանաստեղծութիւն
անբաժան իրարմէ չնչելով մեծցած են :

Դարուս սկզբէն Եւրոպիոյ զեանականք յոգնած են այս
ժողովրդեան պատմութեան ու մատենագրութեան վրայ , մենք
Պատկերի մէջ քանի մը համառօտ յօդուածներով խօսած ըլլա-
լով՝ այս անգամ այդ հետաքննին բանաստեղծութեանց մէջէն
քանի մը հատն կը ներկայացունենք Ընթերցողաց :

Այս համառօտիւ մէջ հնդիկ մատենագրութեան պատմու-
թիւնն զնեւ հնար չէ . Max Müller եւ Weber շատ աւելի ըն-
դորձակ գրած են փափաքողաց համար : Այսչափ միայն հարկ

կը համարենք ըսել՝ որ կուրօրէն հետեւելու չէ ամեն խօսքին այլ քննադատ խորհրդով, եւ գիտնալու է՝ որ որչափ դէպ 'ի մասնադրութեան սկիզբը գիտնենք՝ այնչափ աւելի պարզ եւ մաքուր կը տեսնենք, վասն զի ինչպէս մարդկային ամեն գործ՝ նոյնպէս այս ալ անորոտ եւ անձեռնմուխ մնացած չէ, եւ չառ բան Ս. Գրքէն ալ քաղած:

Գլխաւոր ու հիմնական գրութեան չորս կը համարուին, Վեդա, Մանավականտարա, Ռամայանա, Մահաբարատա Աստուծոյ հնգական քաղաքակրթութեան մեծամեծ երեւոյթներն կը տեսնենք, ինչպէս Ռիգեդա ընարին մէջ Յունաց, յորոց միշտ տնտեսին զանազան տոտուկներ, զրոյցներ, իմաստասիրական խնդիրներ, հնորայի ու եռանդուն եղելութեանց նկարագիր, հոգեւորականք. 'ի մի բան ամեն բանի վրայ գրութիւններ:

Աստուծոյ մէջ առաջին կը համարուին Վեդասք, կրօնական երգեր յաջորդաբար ցեղէ ցեղ աւանդաբար յանձնուած: Այս երգեր բնութեան մեծամեծ երեւոյթներն կը պատկերեն ու միանգամայն հոգեւոր վրայ գործած ազդեցութիւնն: Եւ վասն զի՝ ինչպէս յայտնի է՝ այդ երեւոյթքն ու այդ բնութիւնն կը պաշտէին Հնդիկք իբր արարիչ, ուստի առկ կամ երկիւղ՝ յոյս կամ բարիք կը կարդան անոնց երեսէն: Սակայն այս ծածա-նուտ ու ծփացող խորհուրդներու մէջէն՝ Հնդիկ խորհուրդն զերազայն էն կը նկատէ, մեզմիւ կ'ըսէիք ու Հսիգ Վեդասին վերջերն սքանչելի պարզութեամբ կ'երկէ: Եթէ քաղուած եւ յետոյ ժամանակաւ յաւելուած չեն այդ երգերն՝ ապրին այդ պարզ ալ անձառ խորհուրդն ունեցող իմաստունք, ինչպէս Յունաց մէջ Սոկրատէս եւ Պլատոն:

Հնդկաստանի քաղաքականապէս ժամանակին յիշատակաբանն Մանավականտարան է, որ է Մանուի Օրէնք: Մանու՝ ըստ հնդկաց առաջին մարդուն կամ մարդկութեան մէջ տասուածային իմացականութեան արթննալուն տնունն է:

Հայերենի մէջ՝ ինչպէս նաեւ արիական լեզուաց՝ Ման կը նշանակէ մարդ. ման-ուկ = օգտիկ մարդ. դիտէ անգլիականն man:

Այս օրինագիրք տոտուկելու մասնն, յորս կրօնական՝ բուրյական եւ քաղաքական պատուիրանք կը արուին: Մանու հնդիկ ընկերութեան հիմնովին փոխառութիւն կուտայ, զլուխ կը կանդնէ Բրահմանքն, զօրականն իբր բազուկ, մշակ ժողովուրդն իբր մարմն, իսկ իբր ոտք ժողովուրդն խաժամուած:

Այս խաղաղութիւնէն ետք կադի ու կուռի ժամանակն է , հնդիկ մատնադրութեան մէջ կրկին զիւցաղներգութիւններ են Ռամայանս եւ Մահափարատս :

Վեդեանք միայն տարերայ ոգիներ կ'ընդունէին , փախըստական երեւոյթներ , ցնդականներ , անծանօթ ու աներեւոյթ զօրութիւններ : Մանու. կը փոխէ այդ զաղափարն եւ Բրահմայի շնչէն գունդ գունդ ամենազգի արարածներ կը հանէ: Դիւ-յաղներդակ զիցաբանութիւնն այդ ոգիներն կ'ընդունի եւ մարմնաւոր ձեւի տակ պատկերելով արու եւ էգ զաստուորութեամբ երկնային հակառակամարտ բանակներ կ'ըստեղծէ:

Վետաս եւ Մանուի օրէնք հազարաւոր խորհրդական խօսքերով կրօնական զաղափարն կը պարզեն. իսկ Մանուի օրէնք՝ նախկին հնդկաց պատմութիւնն բերասօր գրոյցներու տակ քօղարկելով:

Իբր պարզ հնախօսական հետաքրքրութիւն Վեդեան բա-նաստեղծութիւնէն քանի մը հատուած կը գնենք հոս:

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆ

ՎԵԴԵԱՆ ԲՍՆԱՍԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Վեդասի կամ հնդիկ երգոց որչափ զար յառաջին լաւ չենք զխտեր. կամ թէ ըսենք՝ մինչեւ 15 դար մեր թուականէն առաջ գնելով ըստ ոմանց, իբր զգուշութիւն Ընթերցողաց կ'ըսենք՝ թէ վերջէն յաջորդաբար յաւելուած ու յապաւումն կրած է՝ ինչպէս ամեն՝ նոյնպէս եւ Վեդեան գերքն :

Այս Վեդայք նախկին հովիւ ու թափառիկ Արիականաց կրօնական զիրք են : Այս երգերն չորս հատորի մէջ ամփոփուած են, որոց զուին է Հսիգ Վեդա կամ օրհնութեանց գիրք. մնացեալ երեքն են՝ Յապիր, Սամա եւ Աթարվան. վերջին երեքն նախկին գրոց ընդարձակ իմաստներն կը պարունակեն : Ռիգ Վեդայ չափական ոտանաւոր է : Հովուական ընտանեաց աւանդական ազօթքներ՝ առհասարակ սղեաց կ'ուղղին : Տօրգրա՝ երկինք. Ագն կամ Աին՝ հուր. Վայո՝ օդ. Վարունա՝ ջուր. Սուրիա՝ արեւ. Շանյո՝ լուսին. Պրեթուի՝ երկիր. Ուշա՝ արշա-ւոյս. Նիսա՝ գիշեր. Սաւինտո՝ վերջալոյս :

Վեդեան բանաստեղծութիւնն բնական քնարերգութիւն մ'է, մերթ արշալոյսի պէս ծիծաղկոտ կամ երեկոյին պէս խորհօղ . մերթ քաղցրախօս ու վճիռ մարդերն թանայօզ առուակին նը-

ման. երբեմն տակալի տնաառններն լափող կրակին հման. իւրաքանչիւր օրուան զէպքերուն եւ մէն մի անձին կրից համապատասխան. առանց նուրբ տղտքանութեանց եւ կեղծ պատկերներու կարօտելու:

Ռիզ Վեդա ութ զիրք ունի զանազան պուրհներու բաժնուած բիւրաւոր աղօթքներով. իւրաքանչիւրն իր երգչին կամ հեղինակին հուրական անունն կրելով: Ռիզ վեդայի ամենէն նշանաւոր երգերն են, Ագնի կամ Ական, Ինդրայի, Արեւու, Արչալուտի նուիրուած աղօթքն. ասոնց մէջ է նաեւ Հոգւոյ եւ Աստուծոյ նուիրականներն, որք՝ զէթ իրենց մասնակի բացատրութիւններովն յետոյ յաւելուած են:

Այլ աղօթքներէն՝ կամ թէ ըսենք այլ նախնի թափառող հովիւ ու որսորդ ժողովրդեան երեւակայութենէն իր օրինակ յառաջ բերենք ասո քանի մը հասուած. սկզբնական պարզութեամբ հիւսուած բնութեան սքանչելիաց ներդործած ազդեցութիւն:

Ա. ԱԳՆԻ ԵՐԳ (կրակ)

«Ագն զօրաւոր դբեզ կը կոչենք. որ ուխտերն կատարեցիր, աստուածային հրեշտակ. Ագն, որոյ բարութիւնքդ անսահման են:

«Ագն, Ագն, այս պարզեաներով դէպ տա քեզ կ'արձակենք մեր ձայնն. ով տէր մարդկան, սիրելի ես, աստուած որ մեր գործերն կ'ընդունիս:

«Դու որ փայտէն ծնունդ ունիս, զու որ աստուածները յիշկիր կ'իջուցանես, կոչէ զանոնք, որպէս զի պաշտել կարենանք զանոնք: Սուրբ խոսն պատրաստ է անոնց համար:

«Դու աստուածներու հրեշտակն ես, կոչէ զանոնք, Ագն. կանչէ այս ժամուս: Դուցէ թէ հաճին մեր ընծաներէն ճաշակել. Ագն, ստիպէ զանոնք անյապաղ զալու:

«Լուսաւոր Ագն մեր երախայրիքն կ'ընծայենք քեզի: Ո՛հ, իցիւ յաջողիս զու փոխան այս ընծայից մեր թշնամիքն որ պիւտայ թեւերուն վրայ կը հանգչին կորուսանել:

«Ի պատարագին դովեցէք Ագնն, միշտ մատաղ ու խմաստուն. իր լուսոյն պայծառութեամբն փառաւոր է: Ամեն հիւանդութիւն կը բուժէ:

«Ո պայծառ մաքրիչ կրակ, լսէ մեծդ Ագն. մեր ամենէն սուրբ ուխտն է որ մեր ընծայից քով բերել ջանաս աստուածները:

«Էսէ՛, առ քեզ մեր ամենէն նոր օրհնութեան երգերն կը բարձրացունենք Ագն. այս բարիքն ու սնունդն ընդունէ ։

«Դու որ ամեն աղերս կը ասնիս Ագն , մաքուր լուսոյն սաստուածն, իցիւ այս պաշտաման երգն ընդունելի ըլլայ քեզ»

Ոչ ճշմարտութիւն եւ ոչ փիլիսոփայութիւն կրնանք խընդրել հեթանոսական աղօթներու մէջ. ծիծաղաշարժ են չառ առ զեր. Ագն սաստուած փայտէն ծնունդ կ'առնու. պէտք է ջանայ որպէս զի միւս սաստուածները ընդունին ու ճաշակեն նուիրուած պատարագէն Մեր նորատակն սակայն մի միայն ծիծաղն չէ, այլ միանգամայն խոտութիւն անոնց գէմ որ հնդկի գրոց մէջ գերազանց ու վսեմ ինքնածին ճշմարտութիւն մը կ'ուզեն կրկտելով ցոյց տալ :

Այլ հրապուրիչ է ժողովրդեան պարզմատութիւնն :

Բ. ԱՐՇԱՆՈՒՍԻ ԵՐԳ

«Մեր վրայ իջաւ այս լոյսն՝ ամէն բանէ գերիվերն , ամեն տեղ տիտելով պայծառութիւն. գիշերն՝ արեւու երկրորդ դուստրն բացաւ ծոցն ու ծնաւ արշալոյսն ։

«Տուրնջեան դուստրն լուսազուարթ՝ խաւարակուս գիշերոյն պատրաստած ճամբուն մէջ կը մանէ. եւ երկու քոյրեր անմահ սկզբունքով միացած՝ առանց դադարելու երկնքի ճամբուն վրայ կը քայլեն իրենց գոյն գոյն երանգով նկարելով :

«Երկու քոյրերուն անսահման ճամբան նոյն է. լուսոյ աստուծոյն առաջնորդութեամբ կ'ընթանան անկէ . չեն բաղխեր բնաւ իրարու , չեն կտիր բնաւ . 'ի սերս սրտէ միացեալ Դիւերն ու Արշալոյս, թէպէտ գէմքով տարբերին :

«Տուրնջեան դուստրն պայծառ է բոլորովին մեր աչքին , ստառածնուն, չնորհալի, երկրիս դանձերուն վրայ տիրապետելով Այս վայրերուն արդիւնաչառ եղիր Արշալոյս :

«Իր անդրանկաց չաւղէն կ'ընթանայ, կարապետ է իր յաջորդներուն. որուն ճառագայթներն կենդանեաց վարթուցիչն է եւ մեռելոց իսկ կենսատու :

«Արշալուսի կանխաւ փայլելը տեսնող մահկանացուք չկան հիմայ, մեղ համար կ'երեւի այժմ, մեր ետեւէն եկողներն նոյնպէս առաւօտեան ժամերուն սղջունեն պիտի դնա» :

Ախորմելի են այս այս բանաստեղծական խօսք, թոիչ կայ յայտնապէս, սակայն պարզ է՝ թէ կրօնից վեհ իմաստն հեռի է .

նախ նիւթական ու ընտանիքային երեւոյթներն ունենաւ արեւելի, երբեք
կրօնական մտօք չի տեսնուիր։ Վասն զի 'ի Հնդկէս տիւն կիզիւ է ,
չար է, Արշալոյսն մեռելոց խի կենսատու կ'ընդունուի . երկ-
րորդ՝ վասն զի ամբողջ Հնդկի գրոց ուղղութիւնն նիւթականն
է. ոչ ինչ առանց նիւթոյ։

Գ. ԱՐԵՒԻԻ ԵՐԳ.

«Ահա ակն տեսեալաց, ընդարձակն , սքանչելին , ճառա-
գայթարձակն իր փառօք ու պայծառութեամբ բարձրանալով ,
երկնից միջակին մէջ կը վառի. անկարողին ոգին, այս վայրիս
մէջ շարժողներու հոգին, երկրիս ամենէն խաւարին տեղերն կը
լուսաւորէ եւ բոլոր երկինքն պայծառացունէ։

«Ահա Արշալուսին որ փառաւոր ընթացքն աւարտեց՝ կը
յաջորդէ սա, իբր 'ի ինդիր սիրած զեղեցկին երկատարդ մը .
Սուրբերն, իմաստունք եւ ջերմոգիք փառայեղ արեւն կը պաշ-
տեն, վասն զի արժանի են՝ դարերէ հետէ օրինադրուած սովո-
րութեանց համեմատ՝ մեծ վարձատրութեան։

«Ահա իր ձիանն, բարձրացած , սքանչելի աքերով , երա-
զոտն, ճախրադաց. որոնք մինչեւ երկնքի ճակատն կը բարձ-
րանան եւ կը հոտնին հաստատութեան։ Փառք այս երկվարնե-
լու որոնք երկնից կամարին երազութեամբ կը մրցին։

«Այսոյէս փառաւոր եւ կարող է Արեգակն. երբ երեկոյն
ժամուն կը հանգչի՝ աշխատողն անկատար կը թողու իր գործն .
ձիւերն կը լուծուին եւ զիշերն իր տխուր օթոցն ամեն բանի
վրայ կը տարածէ։

«Լսէ մեզի, սղ տոտուած, այսօր . լսէ յօժարակամ , կ'ա-
ղաչենք։ Երբ արեգակն իր ընթացքն սկսի՝ աղատէ զմեզ մեր
յանցանքէն։

«Ո՛ր տոտուածք, Միւհր, Վարունա, Աղիաի , լսեցէք, լսե-
ցէք, Մովսէս, երկրի եւ օդոց գօրութիւններ , լսեցէք մեր ա-
ղաչանքին։

«Արեւու զալուստն կ'աւետեն երկնից բարձունքին վրայ
տարածուն շառաւիղներ, որ ամեն բան կը տեսնէ եւ ամենէն
կը տեսնուի. եւ հեռուէն գողերու նման իր լուսաւոր աչքէն
կը ծածկուին աստղերն։ Հրոյ ցայտից նման իր շառաւիղներն
բոցավառ կը լուսաւորեն արարածներն ամեն։

«Թափանցիկ, ամենայնի հպելի, դու ո՞ր Արեգակն կը ծա-
նիս լոյսն եւ անհուն մթնոլորտին վրայ կը ցրուես. կը կանգնիս

աստուածներու ամբոխին՝ մարդկան եւ երկնից սուջեւ երկրիս մահկանացուաց ընակարանին վրայ ձգած հրացայտ նայուացքդ՝ երկնքի մէջ տիւ ու գիշեր կ'ընտելծէ, ո՞ պահապան աստուած, մարդկութեան ծածուկը զիտես:

«Եօթն զամբիկ շիկադոյն կառքիդ վրայ զքեզ կը տանին, լուսահերդ աստուած, շահագէտ. եօթն ճայիկներդ անարատ արկանեկեաւ կը ծածկես, եւ հազիւ սանձն 'ի բոխի' սուրհանդակ կ'ըսկսին արշաւն:

«Մենք որ խաւարէն լաւ կը դասենք միշտ լոյսն՝ կայծակ-նացայտ արեւն կ'աղերսենք, աստուածային գերազանց լոյսն»:

Դ. ԱՌԱՒՈՏԵՍԱՆ ԵՐԳ.

«Առաւօտդ՝ երկնից զաւակ՝ երեւցիր, իջիր դէպ 'ի մեզ քու բարութեամբդ լեցուն, զուարթացո մեր սիրտն. դու որ լոյսն կը զեզուս՝ իջիր դէպ մեզի, աւախացո մեր աչքն, շնորհալիդ աստուած. լսէ մեր խօսքն. իջիր մեր վրայ որպէս զի մեր նախիրն բազմանայ:

«Զիանն ու արջառ՝ ամենն ալ տուրնջեան առաջին ժաւերուն աստուածներուն են, անոնց է մարդոց բնակութեան օրհնութիւնածին հարստութիւնքն: Առաւօտդ՝ քաղցրութեամբ պատասխան տուր մեզ, անսահման գանձեր կը խնդրենք քննէ:

«Հին ժամանակներէ հետէ երկնքի մէջ բնակեցաւ սա. նկատենք իր պայծառութիւնն մինչ մեզ կը դիմէ. կազմուած կառքն կ'ըսկսի շարժել նման վաճառականներու՝ որոնք շահն տեսնելուն նաւերն 'ի ծով կը զրկեն:

«Ամենայնի սնունդ տուող աստուածն կուգայ, նման տիկնոջ՝ որ 'ի հանգստեան եղողներն 'ի գործ կը կանչէ. կենաց սկարապոյն արարածները դէպ 'ի մահ կը տանի: Եւ թռչունք թռւերն կափկափելով ողջոյն կ'ըսեն եկողին:

«Այն որ կ'ապրի իր լոյսն կը պաշտէ եւ զուարթ դէմքն տեսնել կարօտի. վասն զի մարդոց հրաշալիք կը բերէ եւ բնութեան կենդանարար պայծառութիւն:

«Ո՛ր առաւօտ զուարթ ճառագայթներովդ երեւցիր մեզի, հեռուն վանէ խաւարներն, եւ ամեն օր քու բարիքդ բեր մեզի»:

(Շարայարեյի)

ՄԱՆՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ

— — —

Սպանիոյ մատաղ քագաւորին անցեալներն առ. Հռովմայ Հայրապետն Լէոն ժԳ գրած նամակն.— Սպանիոյ El Imparcial լրագրէն կը քաղեմք հետեւեալ հառուածիկն :

Վեհափառ Տիրուկն վերջին օրերուս Իւր Կնքահօրէն Լեւոն ժԳ էն ընդունած փառաւոր Խաչին հետ ինքնագիր նամակէն յուզուած եւ փառաւորուած, անմիջապէս յաջորդ առաւօտուն առանց Իւր մօր Իշխող Թագուհւոյն եւ պալատականաց բան ըսելու, կը նստի Քահանայապետին նամակին պատասխանելու: Սակայն չկրնար շուտով յաջողիլ. մանուկ Թագաւորն եօթը նախնական դրածներն կը պատռէ: ութերորդին կը հաւնի: Ուրչափ կարող էր մաքուր գեղադրաւ օրինակելով կը տանի Մօրը, որպէս զի զրկուի: Թագուհին սքանչանալով Մանկան գաղափարին եւ դործադրութեան վրայ, սակայն ուղղադրութեան մանր վրիպակ մը գտնելով՝ կ'ուզէ եւ նորէն օրինակել կ'ըսէ Տղուն: 1 Աւելորդ է Մայր, պատասխանեց Տղան, եթէ Կնքահայրս վրիպակ չգտնէ նամակիս մէջ՝ պիտի կարծէ թէ սրբադրուած է. այսպէս զրկենք:»

Մանուկ Թագաւորին ինքնագիր նամակն, Թագուհւոյն սրբադրութեամբ, դէպ 'ի Հռովմ մեկնեցաւ:

Ապրուստի գինն Եւրոպիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ. — Գիտեն ընթերցողք որ Գաղղիոյ մէջ Մարդասիրական Ընկերութեանց սմենէն մեծ քանքն է այսօր հացն ձրի մատակարարել ամենուն. միջոցներն կը խորհին: Վասն զի ինչպէս ջուրն եւ օդ անհրաժեշտ կարեւորքն ձրի արուած են բնութենէ, նոյնպէս պէտք է ըլլայ եւ հացն՝ հաւատարապէս ամենակարեւորն եւ անհրաժեշտն:

Գաղղիոյ մէջ միջին հացի քիւլոյին գինն է 0 ֆ. 33 հարիւրորդ. Գերմանիոյ մէջ՝ 0, 35. յԱնգլիա՝ 0, 29 եւ 0, 27. Պելճիոյ մէջ՝ 0, 25 եւ 0, 23. յԻտալիա՝ 0, 37 եւ 0, 40. 'ի Թուրքիա 0, 20 է մինչեւ 0, 12:

Շաքարն 'ի Հռովմ եւ 'ի Նաբոլի 1 ֆր. 60. 'ի Պրիւքսէլ՝ 0, 97. 'ի Բարիզ 1, 20. 'ի Պերլին 1. 'ի Լոնտրա 0, 64. 'ի Յե-

նեկրա 0, 55. 'ի վեննա 1, 05. 'ի Պուքարեսա 1, 10. 'ի Բե-
գերսպուրկ 1, 50. 'ի Կ. Պոլիս 0, 50:

Խաչուէն 'ի Պրիւքսէլ 2, 05. 'ի Բարիզ 5, 40. 'ի Պերլին 5.
'ի Լոնարա 4, 50. 'ի Ճենեկրա 2, 80. 'ի վեննա 3. 'ի Պուքա-
րեսա 3, 50. 'ի Բեգերսպուրկ 4, 20. 'ի Նարուի 5. 'ի Հոփմ 5,
40. 'ի Կ. Պոլիս 4, 50:

Նաւթն 'ի Պրիւքսէլ 0, 17 լիարն . 'ի Բարիզ 0, 55 . 'ի
Լոնարա 0, 22. 'ի Ճենեկրա 0, 25. 'ի վեննա 0, 46. 'ի Պուքա-
րեսա 0, 50. 'ի Բեգերսպուրկ 0, 20. 'ի Նարուի եւ 'ի Հոփմ 0,
70. 'ի Պերլին 1, 30. 'ի Կ. Պոլիս 0, 23:

Երկաթե գրջի ծայրերն. — Զրոյ մէջ լուծուած պղնձոյ
ծծմբուտի (Sulfate de cuivre) մէջ կէս ժամ գրջի երկաթեայ
ծայրերն ձգելէ յետոյ՝ թեթեւ կերպով մը սրբել եւ թողուլ որ
չորնանա՝ Թէ ժանդէ կը պահուին եւ թէ երկար ժամանակ կըր-
նան գործածուիլ:

Նաւթն 'ի Պարոս. — Ինչպէս զիտեմք նաւթէ կը հանուի
կպրանտաթն (pétrole): Օտեստայի լրագիրք կը ծանուցանեն թէ
վերջին օրերուս Պաքուի մէջ նաւթի նոր ցայտ մը սկսած է
յոյժ զօրաւոր. առատութեան չափն է՝ օրուան մէջ 15,000
տակառաւափ:

Քիչ օրուան մէջ Պաքուի բոլոր նաւթամբարքն լեցուեցան,
յաւելուածն ջրամբար նաւերով 'ի Կասպից ծով լրկուեցաւ:

Եթէ այսպէս երթամք՝ ջրոյ հետ նոյնանայ պիտի արժէքն:

Օդապարիկն դեկավարեյի ե. — Իտալական կառավարու-
թեան յանձնուած նոր գիւտի մը նկատմամբ՝ որով հնար պիտի
ըլլայ ուղած ուղղութեամբն վարել օդապարիկ գունդն, այսպէս
կը գրէ համազօր լրագիր մը. « Պ. վինչենցո Ռասքելլայի պա-
տերազմական նախարարութեան մատուցած ծրագիրն փորձուե-
լով սքանչելի արդիւնք ունեցած է. կը վստահացունեն թէ եթէ
կամ ուրիշ ամսէ փորձերն կատարելապէս աւարտուիլ՝ հնար
պիտի ըլլայ օդային ճանապարհորդութիւն մը կատարել, երի-
տասարգ գտչին շարժիչ գործւոյն նպաստուոր ոժանդակու-
թեամբն: »

Եթէ այսպէս է՝ օգտագործելն ուղղելի լինելուն խնդիրն լուծուած կը համարուի:

Ծովային ջուրն յրմպելի ջուր վերածելու նոր կերպ մը. — Բնութիւնն ցոյց կուտայ որ ծառոց արմատներն՝ կոճղերն եւ այլ մասունք՝ իբր մզիչ գործիւնէր, գետնէն զանազան նիւթոց բաղադրութիւնքն քայքայելով, տէտք եղածն միայն կ'ընդունին:

Բնութեան այս գործէն զրդեալ Pfistes աւստրիացի երկրաչափն՝ հաւաստեաց ըմպելի ջուր պատրաստելու փորձն ըրաւ ծովու ջրով:

Յաջողելով կատարելապէս, գործի մը պատրաստեց եւ մեհաշնորհն ստացաւ: Գործին՝ վերամբարձ ջրհանէ մը կը կազմուի, որով ծովուն ջուրն վեր հանուելով՝ գէպ 'ի ծառի կոճղն կը մզուի, որ իբր մզիչ կը զտէ ջուրն իր աղերէն:

Երկու երեք վայրկեան ետքը՝ կ'ընտկի կաթիլ կաթիլ հախի եւ ապա ամենանուրբ ցայտով պարզ վճիտ եւ ըմպելի ջուրն արտաքս հոսել:

Կոճղն 4,50 մեղր երկայն է, եւ 0,12 է մինչեւ 0,16 լայն:

Սակայն չափ միշին կէտեր կան. 1. մզման իրական զօրութիւնն լինչ է. 2. կոճղ մը սրչափ ժամանակ կրնայ գործել. 3. որ փայտն աւելի լաւ է:

Այլ օգուտն անուրանալի է:

Անտեսանելի մածուցիկ. — Գետնաստղն (talc) ալքոլի մէջ ջերմութեան ձեռքով հալեցունելով՝ սքանչելի մածուցիկ մը կ'ունենամք, որով ապակեայ կամ քիւրեղեայ սր եւ է իր կրնամք կպցունել. թէ հաստատ է կոլածն եւ թէ անտեսանելի:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՍՐԲՈՒՀԻ ՄՈՆԻԳԱՅԻ

ՔԱՐԳՄԱՆԵՑ

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ Վ. ԱՔԻԿԵԱՆ

(Շարունակութիւն. Տես քիւ 10)

Այսու ամենայնիւ սուրբ Ամբրոսիոս ոչ միայն այն առիթը չփնտռէր, այլ ամեն օր ձեռքին տակ ունենալով զայն, կարծես թէ կամովին չտեսնալու կը զարնէ։ Հոս դարձեալ թողունք որ Օգոստինոս խօսի. յիշաւ զարմանալի նկարագրութիւն մը թողունքս է մեղի, որուն մէջ՝ իրեւ ոսկեփայլ չրջանակի մը մէջ, կը տեսնանք նկարուած սուրբ Ամբրոսիոսի ամբիօփ եւ զուարթ կերպարանքը, եւ իրեն պիմացը խռովեալ եւ վշտալից պատանին Օգոստինոս, որն որ կը դիտէ հիացմամբ եւ լուսթեամբ ծիրունի եպիսկոպոսը, եւ խօսելու չհամարձակիր «Ստէպանգամ սուրբ Ամբրոսիոսը տեսնալու կ'երթայի, կ'ըսէ. կը մշտնադիտէ սենեակը, որուն դուռը միշտ բաց կը կենար ամէն տեսակ մարդու համար, մանաւանդ թէ տեսութիւն եկող անձին առաջուց իրեն խմայնելու հարկ չկար. եւ տեսնալով որ կը կարգար պիտի մը ցած ձայնով՝ իւր սովորութեանը համաձայն, կը նստէի դիմացը, եւ երկայն լռութենէ վերջը (անոր մտաց մեծ ամփոփութիւնը տեսնալով՝ ո՛վ կը համարձակէր խռովելու զանիկա) կ'ելլայի դուռ , անվայել սեպելով իւր ընթերցմունքը խռովին, որն որ քանի վայրկեան որ տեսելու ըլլար՝ հարկաւոր էր իրեն, վառն դի տնով կը հանգէր , յետոյ իւր բազմադիւն աշխատութիւններն ստաջ տանելու համար թերեւս ցած ձայնով կարդալուն պատճառն ալ այն էր . այսինքն չըլլայ թէ՛ բարձրաձայն կարդալով , ուշադիր ունկնդիր մը կարդացածին մէջ խրթին վիայութիւն մը հանդիպելով, մեկնութիւն պահանջէր իրմէ, եւ անսնկով ժամանակին մեծ մասը մեկնութիւն

ներու վասնելով ընթերյաւնքը չկարենար կատարել: Բայց կարելի էր նաեւ որ ձայնը չյովեցնելու դիմամբ ցած ձայնով կը կարգար, ինչու որ ձայնը շուտով կը քաշուէր: Ինչ որ ալ ըլլայ իւր այս վարմունքին պատճառը, ապահով եւ որ այնպիսի անձ մը սառեղիւ բարի նպատակ մը ունենալու էր:» Այս վերջի խօսքերէն նախ կը հասկցուի թէ ինչ փափուկ զգուշութեամբ կը յարգէր սուրբ Ամբրոսիոսը. եւ ետքը թէ Ամբրոսիոս շատ զիւրուքեամբ կրնար անոր օգնութեանը հասնիլ. պահանջելով անկից մատրմաքար խոստովանութիւն մը՝ կրնար նոյն ընդ նոյն փարատել անոր տարակոյսները: Բայց ինչպէս վերը ըսինք, կարծես թէ այս բանս Ամբրոսիոսին հոգը չէր: «Ասանկով, կը շարունակէ Օգոստինոս, առիթ մը չէի գտնար այն սուրբ անձին հետ խօսակցելով լուսաւորուելու. եւ մինչեւ այն ատեն իրեն հետ ունեցած խօսակցութիւններս այնպիսի իրաց վրայ եւ զեր էին որոնց պատասխանը մէկ խօսքով կը լինար. բայց ես այնպիսի անձ մը կը վնասէի՝ որ մեծամեծ տարակոյսներս անոր զիրկը թափելու համար կարեւոր եղած ազատ ժամեր ունենար. իսկ սուրբ Ամբրոսիոս այն ազատ ժամանակը չունէր ամենեւին:» Տարակոյս չկայ որ կախկոպութիւն այն վարման մէջ լսան մը կայ որուն վրայ մարդու խելքը չհասնիր: Երբ տաք տարի ստաջ Սրբուհի Մոնիգա Ախրիկէի ծերունի կախկոպութիւն զիմեց, աղաչեց որ իւր սրբուհին հետ վիճարանէ, սուրբ անձը նախ հարցուցած էր թէ՝ «ինչ օգուտ պիտի ունենայ այս վիճաբանութիւնը», եւ ետքը Մոնիգայի պնդելը տեսնելով՝ իրեն սա պատասխանը տուած էր. «ազօթէ, ազօթէ, անկարելի է որ այնքան տրտասուաց որդին կորսուի:» Ուստի եւ հիմա սուրբ Ամբրոսիոս նոյն միջոցը կը գործածէ. Օգոստինոսին անձկութիւններուն քաջ տեղեակ է, բայց այսու հանդերձ չուզէր վիճաբանել իրեն հետ: Իրօք ալ վիճաբանութեան ձեռքը ո՛վ արդեօք համոզուած եւ վաստկուած է: Մանաւանդ թէ Օգոստինոս իր խելքին եւ մտայնը զեր շի վերոյ սրութեանը վրայ կը պարծենայ, եւ վիճաբանելու արուեստին մէջ արտաքոյ կարգի յաջողակութիւն ունենալը դիտէ: Ուստի կարելի է որ զժուարին առաջարկութիւն մը լուս-չլուծուի, կամ թէ ինքն այն լուծման չհաւնի, կեղծ եւ անուղղակի պատասխան մը կարծէ, այն ատեն ինչ հետեւութիւն կ'ունենայ վիճաբանութիւնը. Օգոստինոս կը հաստատուի առջինէն աւելի իւր տարակուսանայնք մէջ, եւ կը համոզուի որ՝ ինչպէս ռմէն աղանդներն եւ վարդապե-

տութիւնները, կաթուղիէ եկեղեցւոյն զիրկը ճշմարտութիւնը
չգտնուիր: Ենթադրելով նաեւ որ մտօք համոզուի ճշմարտու-
թեան դոյութեան, ո՞վ կրնայ ապահովցնել որ մի եւ նոյն ժա-
մանակ սիրտն ալ պիտի վաստակուի: Պզտոնն կ'ըսէ թէ՝ Բարիքն
յուսայ ճայրն ե, եւ հոգին չկրնար բանայ իւր քեւեքը եւ պա-
նայ՝ եքե ոչ առաքինութեամբ: Ամբոստիս Պզտոնէն լաւ հառ-
կըցած է այս բանին ճշմարտութիւնը: Թէ որ սուրբ եպիսկո-
պոսը կը ճանչնար Օգոստինոսին հոգւոյն վիշտերը, անոր սրտին
անկարգութեանցն ալ ոչ սակաւ տեղեակ էր: Այն թշուառա-
կան կիներ, որն որ ասանըչորս տարի Աստուծոյ զէմ պիտի կրու-
ուի Օգոստինոսի սիրաբ ձեռքէ չփախցնելու համար, իրեն հետ
Միլան եկած է, եւ յանցաւոր կապակցութեամբ անոր հետ հը-
րապարակաւ կը բնակի: Այս այսպէս ըլլալով, ինչ օգուտ ունի
վիճարանիլը: Եւստոյն միջոցն աղօթիլը չէ՞ արդեօք, ինչորիւ
Աստուծոյն այն յաղթանակն, եւ ոպասել որ որբուհի Մոնիգայի
արցունքները պատրաստէ ու զիզէ Օգոստինոսին սրտին մէջ
այն փութորիկն որուն տհարիութեանը զիմաց վերջապէս անձ-
նատուր պիտի ըլլայ: Ահաւասիկ այն է սուրբ Ամբոստիսի նը-
պասակը: Ըստ այնմ Օգոստինոսին հետ իւր մտերիմ յարաբե-
րութիւնները պահելով, այնպէս մը կը վարուի իրեն հետ որ կը
կարծուի թէ անոր ասուապանայն ամենեւին տեղեակ չէ, եւ
միանգամայն մեծ զգուշութեամբ վիճաբանելու ատիթներէն կը
փախչի: Այն քաղցրահամ պտուղը չուզէր չքաղել, որովհետեւ
կը ճանչնայ ազնուութիւնը, բայց կը թողու որպէս զի լաւ մը
հասուննայ:

Մոնիգա ալ՝ թէպէտ եւ կը բաղձայ ժամ մը առաջ տեսնալ
իւր որդւոյն դարձը, սակայն կը հասկնայ սուրբ Ամբոստիսի
վարման արդարութիւնը, եւ այն իմաստուն անձին քաջարի
կառավարութեանը բոլորովին յանձնելով այն մեծ եւ փափուկ
գործողութիւնը, ինքը կ'աղօթէ անգագար, եւ կը թափէ լու-
թեան մէջ ու սուրբ տապանակաց զիմաց ամենազօրաւոր ար-
ցունքներ: Նման այն թշուառ մօր, որն որ ցաւոց տակ ընկ-
նած իր մէկ հոտիկ որդւոյն դադաղին հսկէն կ'երթար, եւ
իւր արտասուաց արդեամբն ընդունած էր վերջապէս Յիսուսէն
իւր զաւակը ողջ առողջ: Իմ մօրս արցունքներն ալ, կ'ըսէ սուրբ
Օգոստինոս, կը վազէին շարունակ, իւր սիրաբ իրբեւ այն դա-
դաղն՝ որուն մէջ զիս անդադար Աստուծոյ ցուցունելով, անոր
գութը շարժելու կը ջանար, որպէս զի Նայնիի այրի կնկան

որպէս ըսած խօսքը ինծի ալ ըսէր. «Պատանի դու, քեզ աւսեմ, արի»:

Յետագայ գէպերը յայտնի պիտի ընեն թէ որչափ արդարացի էին այն միջոցները, զոր սուրբ Ամբրոսիոս կը գործածէր, եւ որքանի Մոնիզա ալ կը հետեւէր: Որչափ որ Ամբրոսիոս կը զգուշանայ Օգոստինոսին հետ վիճարանելէն, այնչափ ալ Օգոստինոսին միտքն ինքն իրեն կը վիճարանէր. կը դառնայ, դարձեալ կը դառնայ, միշտ կը դառնայ, հիւսնդի մը պէս որ հանդիստ դիրք մը կը փնտռէ իւր անկողնոյն մէջ. իւր խղճին ճիշերը կը բարձրանան մօր հառաչանացը հետ. եւ շատ չանցնիր՝ փոթորկը կը ճայթի: Նոյն ինքն Օգոստինոս նկարագրած է մեզի իւր ներքին մաքաւը, եւ զարմանալի խօսակցութեան մը մէջ՝ ուր փոխանակաւ կիրքն ու խիղճը կը խօսակցին, յայտնի կը ցուցունէ մեզի իւր հողին տակն ու վրայ ընող փոթորկին ահաւոր տեսարանը:

Կ Ի Ր Ք

«Ո՛վ Ակադէմեանք, կը գոչէ Օգոստինոս ինքն իրեն երբ կրից ձայնն է զօրաւոր, փրկսփայից մէջ զուք զամէնքը դերաղանցեցիք, որովհետեւ զուք սորվեցուցիք մեզի որ ամէն բան տարակուսելի է, եւ չկայ ստոյգ բան մը որուն վրայ մարդս իւր կեանքը կարենայ ուղղել»:

Խ Ի Ղ Ճ

«Բայց ո՛չ, ինչո՞ւ յոյսս կտրեմ, լաւ մը փնտռելու է. սուրբ զրոյ վկայութիւնները խելքի գէմ չերեւալը՝ մանաւանդ թէ խելքիս յարմար կերպով մեկնուած տեսնալու մեծ յոյս մը պէտք չէ՝ որ տայ ինծի. առ այժմ հոս բնակելու եմ, այն տաճարին աստիճաններու վրայ, ուր որ բարեպաշտ մայրս դրած էր զիս երբ պղտիկ տղայ էի, մինչեւ որ ճշմարտութեան արայծառ լոյսը ծագի»:

(Շարայարեյի)

ԿՈՄԻՏԵԱՍ Ա. ՈՍԿԵԱՆ

ԱՌՁԵՌՆ

ԲԱՌԱԳԻՐՔ

ՀԱՅԵՐԷՆ-ԳԱԳԱՅԷՐԷՆ

Նոր ստացրած թիւն (երկրորդ)

Ուղղեալ և յաւերեալ

աւելի քան 500000 րոս., ո՞՞ և ուլն,

Սոյն օգտակար գործ՝ կը բաժանգակէ հայերենի բնթացիկ բոլոր բառերէն զատ՝ զիտական և արուեստական բաղմոթիւ բառեր, ո՞՞նք և ասացածներ, իրենց գաղղ. թարգմանութեամբն Ռոսից զանազան ասումները բացատրուած են բաղմոթիւ օրինակօք:

Գործոյն զերջն աւելցուած է գաղղ. բեզուի ունկանոն և պախառառք բայից պարզ ժամանակներու ցոնկն՝ հանդերձ պիտանի և կարեւոր ծանօթութեամբք: Էջ իւր 1000, բնաթիւ թիւ զթ, մաքուր ստացրած թիւն:

Գին	{	զօրաւոր քառյոցն. զահեկան	25
		լաթակաղմ	» 27
		կիտակաշի	» 32

Կեդրոնատեղին է Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ փաճատատուն, թիւ 27, Ֆինանսներ, Կ. Պօլիս: Կը գանուի Պ. ՊԱՆԵՆՅԻ և բոլոր հայ գրախճատաց քով, ինչպէս նաեւ Բերա, Մեծ փողոց, ՎԱՅՍԻ և ՔԱՅԼԻ գրախճատանոցները, և Ղալաթիա Մանուկի ճառուեսի, թիւ 42, ՌՕՄԱՆ և ԸՆԿ. թղթափաճատանոցն:

ՊԵՏԿԵՐ տասն Լ. հինգ օրը մի անգամ կը հրատարակուի:

Բաժանորդագրութեան տարեկան գինն է
Կ. Պօլսոյ համար 40 դամեկան:
Դաւառաց եւ օտար երկիրներու համար
բոլորատարի ծախքն ի միասին հաշուելով 50 « «

Խորաքանցիւր թիւ 2 դամեկան

ՊԵՏԿԵՐԻ խմբագրատունն է ի Բերս ,եւջիլ փողոց
Թիւ 1 , ուր պետք է դիմել բաժանորդագրութեան Լ. քերթին
վերաբերեալ այլ տոմեան խնդրոց համար :

RÉDACTION DU BADGUERE

Constantinople, Péra, rue YÉCHIL N° 1